

мањем обиму (стр. 309). Водећи рачуна о потребама праксе, дао је 1963. Закон о парничном поступку са објашњењима, који садржи исцрпна упућивања на домаћу литературу и податке о одлукама врховних судова.

Осим наведених дела, проф. Јухарт је и писац читавог низа чланака из дисциплине у којој је био специјалист. Помињемо само најзначајније: Сакупљање процесне грабе; Инцидентна тужба за утврђење; Правоснажност и процесно пребијање; Трочлана судска изрека; Пребијање у парници; Признање као основ пресуде на основу признања; Предмет спора у брачним парницама; Преиначење тужбе. Неки од тих чланака по садржајном богатству представљају читаве мале монографије.

Својим радовима пок. проф. Јухарт извршио је снажан утицај на словеначку и југословенску науку и праксу, те његова смрт представља крупан губитак.

У личним односима пок. проф. Јухарт био је племенит човек, спреман да сваког саслуша, охрабри и помогне.

Слава му!

Б. Познић

ПРОФЕСОР МАРИЈАН ХОРВАТ (1903—1967)

Двадесет деветога децембра немилосрдна смрт однела је заувек др Маријана Хорвата, професора Римског права на Правном факултету у Загребу.

Професор Маријан Хорват рођен је у Загребу 10. 1. 1903. Основну школу, класичну гимназију и правни факултет завршио је у Загребу, увек само са одличним оценама. За доктора права промовисан је 1926. У међувремену завршио је музичку академију и до краја живота био изврстан клавириста. У току 1926/27. год. слушао је у Паризу предавања из Римског права проф. Колинеа и Ноаја. По повратку у Загреб бавио се адвокатуром. Од 1938. је наставник Римског права на Правном факултету у Загребу, најпре као хонорарни наставник, затим приватни доцент (1940) ванредни (1940) и редовни професор (1945). 1961. изабран је за дописног члана Југославенске академије знаности и умјетности. У међувремену био је два пута декан (1947/48. и 1956/57) и продекан (1948/49. и 1957/58) Факултета и ректор (1958—60) и проректор (1960—62) Свеучилишта у Загребу. Дванаест година (1953—1965) био је главни уредник часописа „Зборник Правног факултета у Загребу“.

По доласку на факултет проф. Хорват је своју изванредну интелигенцију и ерудицију, широко опште образовање, таленат и неисцрпну радну енергију посветио науци и настави Римског права. Многи његови радови остаће трајан значајан прилог нашој и светској правној историографској литератури.

Питање које је проф. Хорвата највише занимало и коме је посветио своје најзначајније радове јесте bona fides — савесност, поштење и поверење у правним односима. Године 1939. објавио је о томе своју прву монографију под насловом: „Вона fides у развоју римског обвезног права“ (Загреб, 1939, стр. 160), која му је донела професорску хабилитацију. Сигурним кораком и врло богатим и допаљивим, а прецизним и јасним речником, проф. Хорват у тој књизи води читаоца кроз лабиринт извора, текстова, коњунктура, хипотеза и мишљења о овом питању, које је било и остало занимљиво и значајно од римског права до данас. Налазећи већ тада ослонац у економским и друштвеним односима Римљана са поко-

реним народима, проф. Хорват са сигурношћу дискутује са мишљењима других аутора, одбацује их или прихвата и тиме крчи пут својим врло убедљивим оригиналним решењима проблема на које је наишао. Овом питању се проф. Хорват враћа још два пута из новог аспекта и са новим аргументима. Први пут чланком: „Osservazioni sulla bona fides nel diritto romano obbligatorio”, објављеним у „Studi in onore di Vincenzo Arangio—Ruiz nel XLV anno del suo insegnamento” (Napoli, 1953), и други пут чланком „Акције bonae fidei”, објављеним у Зборнику Правног факултета посвећеном проф. Ајзнеру (Загреб, 1956).

Друго питање које је дуже времена окупирао проф. Хорвата, јесте питање најстаријег римског грађанског поступка, односно његове поделе на фазе *in iure* и *apud iudicem*. 1938. објавио је о томе рад „Савремени назови о постанку и значају дводиобе римског приватног процеса (Мјесечник, 1938, бр. 4 и 5). 1958. и 1959. се понова вратио на то питање чланцима „О дводиоби у најстаријем римском цивилном процесу” (*Зборник Правног факултета у Загребу*, 1958) и „*Deux phases du procès romain*” (*Mélanges Henri Levy—Bruhl*, Paris, 1959). О истом питању одржао је и предавања на правним факултетима у Хамбургу, Оксфорду, Кембриџу, Глазгову и Абердину.

Поред ових, проф. Хорват је обрађивао и многа друга питања историје римског права: *usucario*, политички аспекти римске кодификације, извори права и купопродаја.

Проф. Хорват је написао и три уџбеника римског права. Први, под називом „Римска правна повијест” (Загреб, 1943), обрађује „историјски део” римског права. Други, под називом „Римско право” (Загреб, 1948) написао је заједно са проф. Б. Ајзнером. Трећи, под називом „Римско право”, доживео је, непосредно пред ауторову смрт, пето издање. Сви ови уџбеници одликују се обиљем обухваћеног материјала и поузданошћу, педантно провереношћу наведених чињеница.

Поред римског права научну радозналост проф. Хорвата привлачила су и питања средњовековне хрватске и опште правне историје. Његов таленат дошао је и овде у истој мери до изражаја. О томе сведоче следеће три врло запажене расправе: „Опорука сплитског приора Петра” (објављена у 283. књизи Рада ЈАЗУ), рад „О Трогирској заводској књизи из 1326.” (објављен у бечком Архиву за историју словенства и источне Европе) и „План мировне организације чешкога краља Јурија Побјебрадског” (објављен такође у Раду ЈАЗУ). Посебно место у овом низу радова заузима рад „Прекомјерно оштећење (*laesio enormis*)” (објављен у 322. књизи Рада ЈАЗУ) у коме је ово значајно и данас врло интересантно питање обрађено историјски и упоредноправно од римског права до данас.

Проф. Хорват био је активан и цењен члан више домаћих и иностраних научних друштава, на чијим научним скуповима је више пута са видним успехом саопштавао резултате својих истраживања. Поменућемо: Повијесно друштво Хрватске, Југословенско удружење за политичке науке, *Société d'Histoire de Droit français et étranger*, са седиштем у Паризу, *Société d'Histoire de Droits de l'Antiquité* са седиштем у Бриселу, *Société „Jean Bodin” pour l'Histoire des institutions*, са седиштем у Бриселу, *Société de législation comparée*, са седиштем у Паризу, итд.

Иако је давно напустио адвокатуру и целог живота се бавио римским правом, проф. Хорват није никад прекинуо везу са позитивним правом и живом свакодневном правном праксом. Скоро кроз цео тај период био је наизменично или истовремено поротник Вишег привредног суда СРХ у Загребу, арбитар Спољнотрговинске арбитраже у Београду и саветник СИВ-а.

Друштвени рад професора Хорвата није мање активан ни значајан од његовог научног и наставничког рада. Била би дуга листа његових активности на овом пољу и функција које је обављао. Навешћемо само

неке: председник Друштва Свеучилишних наставника, потпредседник Удружења правника Хрватске, члан Савета Адвокатске коморе у Загребу, члан Савета за научни рад Хрватске, члан Савезне комисије за културне везе са иностранством, члан управе Хрватског гласбеног завода, председник Савета издавачког завода Матице хрватске итд.

Свуда, у научном, наставничком и друштвеном раду, у колегијалним и личним односима, зрачила је хумана личност професора Хорвата, увек спремна да разуме, посаветује и помогне. Зато ће, поред његових дела, у срцима свих његових ученика, сарадника, колега и пријатеља остати у трајном сећању и његова личност.

Драгомир Стојчевић